
РОЗДІЛ 5 ДИСКУСІЇ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Для широкого обговорення пропонується проект Концепції універсальної освіти України. Методологічне підґрунтя Концепції базується на Доктрині універсальної освіти, проголошений громадською спільнотою (ГС) "Міжнародна наукова школа універсології", як експериментальний майданчик для втілення в суспільстві.

Відгуки, зауваження, пропозиції можна залишити на сторінці:

<https://www.facebook.com/Public.Research.Centre.NGO/>

Поляков В. А., Колесник М. О., Жиденко А. О., Жара Г. І., Лісогор Т. М.

КОНЦЕПЦІЯ УНІВЕРСАЛЬНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: БАЗОВІ ПОЛОЖЕННЯ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ (ПРОЕКТ)

I. Преамбула

У перехідний період між епохами, маркований фундаментальними зрушеннями світоглядних, соціально-політичних моделей, необхідно розкрити сутність місії людства, роль та призначення людини, яка несе відповідальність перед собою та історією за якість створюваної сфери Розуму (ноосфери). Зміна парадигми науки передбачає багатовекторний рух розвитку від техногенності до природовідповідності.

Природовідповідність та розвиток суспільства мають бути синонімічними за своєю сутністю. Нова парадигма науки та освіти передбачає інтеграцію на рівні розуміння Людини нової епохи. Така людина повинна творчо сприяти еволюційному розвитку природи, суспільства, Всесвіту.

Сучасна освіта повинна виконувати глобальне призначення у системі взаємодій "людина – природа", "людина – людина", "людина – колектив", "людина – суспільство", "людина – ноосфера", що призводить до цілісності та повноти еволюційного розвитку, а саме:

- сприяти розумінню мети та сенсу життя людини;
- формувати причинно-наслідковий світогляд, системно-логічне мислення, чуттєво-логічне сприйняття світу;
- сприяти моральному прогресу суспільства та розвитку ноосферного мислення;
- формувати полікультурну особистість;
- формувати ієрархію цінностей;
- враховувати біосоціальну природу людини у формуванні змісту освіти, спираючись на засади екософії та біоетики.

Концепція універсальної освіти України пропонує такі пріоритетні міждисциплінарні напрями формування природовідповідного способу освіти людини, згідно з її призначенням в різні вікові періоди:

- 1 – причинність та цілеорієнтованість розвитку;
- 2 – причинно-системна профілактика та оздоровлення;
- 3 – поетапне формування свідомості та психіки людини;

© Поляков В. А., Колесник М. О., Жиденко А. О.,
Жара Г. І., Лісогор Т. М., 2018

- 4 – система неперервної освіти;
- 5 – універсальне управління;
- 6 – система громадського самоврядування;
- 7 – міжнародна інтеграція та кооперація.

В основу Концепції покладена системна модель неперервної природоорієнтованої освіти на основі універсального алгоритму дії законів природи. Концепція передбачає поетапність формування чуттєво-логічного сприйняття навколишнього світу, системно-логічного мислення та розвиток причинно-системного світогляду.

Концепцією моделюється універсальна освітня система як багаторівнева сукупність впорядкованих освітніх елементів, об'єднаних ієрархічними та синергетичними зв'язками, для поетапного формування системно-логічного мислення культурно-креативної особистості.

II. Детермінація основних понять

Універсальність – властивість відкритої системи, що має багаторівневу повторювану структуру організації простору матерії при поетапному формуванні нею в часі багаторівневих взаємозв'язків, що розвиваються в будь-яких умовах з одержанням адекватного досвіду взаємодії й набуттям нових якісних змін.

Універсальна наукова картина світу – міждисциплінарний світоглядний синтез, що інтегрує в собі підходи сучасної науки в окремих галузях, що формують біологічну, фізичну, хімічну картини світу, як природничонаукової складової універсальності світобудови, а також соціально-гуманітарну складову в її природовідповідній інтеграції сфер життя. Її фундаментом є загальнофілософські принципи, які ілюструються причинно-системним підходом, що припускає поетапне формування відносно-одночасних процесів організації простору і його циклічного розвитку у погодженому процесі вдосконалення всіх форм життя.

Універсальна освітня система – це багаторівнева сукупність природоорієнтованих освітніх елементів, сформованих поетапно за універсальним алгоритмом дії законів природи, що складаються з рівнів й ступенів освіти, кваліфікацій, освітніх програм, стандартів освіти, ліцензійних умов закладів освіти, органів управління, учасників освітнього процесу, які об'єднані ієрархічними й синергетичними зв'язками, для поетапного формування причинно-системного світогляду й системно-логічного нестандартного мислення культурно-креативної особистості.

Універсальна Природоорієнтована освіта (УПрО) – це поетапне формування цілісного, причинно-системного світогляду індивідуальності, розкриття її призначення й системно-логічного нестандартного світогляду на основі універсального алгоритму дії законів природи.

УПрО побудована у вигляді процесу поетапного й безперервного набуття досвіду (знань, умінь, навичок, компетентностей) у кожному віковому періоді, результатом якого є розкриття й реалізація людиною свого призначення в особистісному, колективному й суспільному проявах (природі, суспільстві й Всесвіті).

Інтегрально-Кардинальна освіта (ІнтеКО) – це цілеспрямоване й поетапне (протягом життя) удосконалення людини на основі образу причини й змісту його життя. образу, що будується відповідно до універсального алгоритму дії законів природи, за яким відбувається пізнання людиною теорії й практики застосування універсальних закономірностей у житті кожного дня в його природоорієнтованому стилі управління життям. Інтегральна складова містить у собі синтез великого досвіду минулих культурних надбань людства. Кардинальна складова має еволюційну мету на основі розкриття багаторівневих закономірностей поетапного формування свідомості, які повторюються в просторі життя й у часі творчої перетворювальної активності людини у колективній стратегії системи громадського самоврядування (СиГроС).

Система громадського самоврядування (СиГроС) – це ієрархічно й синергетично взаємообумовлена багаторівнева система погодженого управління, що заснована на єднанні суспільства (людей, колективів, організацій тощо) у колективній стратегії за принципом ієрархічної колегіальності (матрешки), що будується навколо національної ідеї (призначення) суспільства, і для реалізації якої поетапно формується технологія державного регулювання у вигляді державних інститутів й установ, що у сукупності визначають соціально-економічний порядок життя.

Система неперервної освіти (СНеО) – це причинно-системна природоорієнтована цілісна інтегрально-кардинальна освіта в різні вікові періоди становлення особистісної, колективної й суспільної свідомості індивідуальності, що відповідає різним віковим задачам людини.

СНеО реалізується в практиці побудови громадського самоврядування, заснованого на колективній стратегії, розкритті призначення яскравих індивідуальностей, що ведуть природоорієнтований здоровий спосіб життя.

III. Методологічні основи, стратегія, підходи, принципи, критерії універсальної освіти

Методологія Концепції побудована на філософських основах Універсальної Природоорієнтованої системи інтегральної кардинальної освіти, що передбачає якісну адаптацію форм і методів навчання, виховання і розвитку до сучасних знань, заснованих на синтезі універсальних закономірностей розвитку життя, багаторівневої системи цілей людини, людства й природи, а також досягненнях світової культури.

Задачі ІнтеКО

1. Побудувати ІнтеКО як методологію взаємозв'язку системи неперервної освіти людини (протягом всього життя) та СиГРОС на основі всебічної включеності людини в життя суспільства.
2. Сформуванню СНЕО як неперервну освіту за еволюційною цілеорієнтованою програмою розвитку людини, колективу, суспільства та людства, що засновується на свідомому застосуванні універсальних законів розвитку, універсальної системи управління, групових форм співробітництва та співтворчості через підвищення кваліфікації, підготовки та перепідготовки фахівців.
3. Організувати роботу громадських університетів підвищення кваліфікації та додаткової освіти на основі центрів громадського самоврядування (в районах та містах).
4. Формувати цілісний причинно-системний світогляд, системно-логічне мислення та чуттєво-логічне світосприйняття через запровадження в життя системи програм, заснованих на універсальних закономірностях розвитку, наступності та синтезі знань, що сприяють активізації еволюційних процесів у суспільстві та досягненню максимальної ефективності розвитку систем.
5. Створити гнучку систему взаємодії навчальних, академічних та науково-дослідних організацій та їх єдиного інформаційного забезпечення.
6. Забезпечити формування міждисциплінарних досліджень, співробітництво з установами системи державної, приватної та громадської освіти у складанні та реалізації спільних освітніх програм на основі універсальних принципів розвитку та системного підходу; організацію стажування студентів та викладачів; впровадження наукових проєктів та розробок, проведення науково-практичних конференцій та їх інформаційне забезпечення.
7. Передбачити інтеграцію з державними та міждержавними програмами, асоціаціями, творчими об'єднаннями, громадськими організаціями, партнерами з інших країн з метою формування програм нового рівня, що забезпечують поетапність еволюційного розвитку світової спільноти.
8. Сформуванню системи міждисциплінарних досліджень для поетапного формування цілісного причинно-системного світогляду, системно-логічного нестандартного мислення та чуттєво-логічного світосприйняття.

Стратегія Концепції

- Впровадження неперервної універсальної природоорієнтованої освіти на основі колективної стратегії в системі громадського самоврядування.
- Формування системи освіти, що дозволяє розкрити: 1) унікальність кожної людини для реалізації її призначення в особистісному, колективному й громадському житті; 2) місію на планеті на основі загальнолюдських цінностей, як місце й роль людини в потоці планетарного життя царств природи в Сонячній системі й, у цілому, у Всесвіті.

Стратегічною спрямованістю Концепції є поступове проходження людиною таких етапів відповідно до вікових особливостей:

1. Навчання усвідомленому батьківству та пренатальне виховання.
 2. Постнатальна та дошкільна освіта.
 3. Шкільна (початкова та середня) освіта.
 4. Підготовка до подружнього життя.
 5. Спеціальна та вища освіта.
 6. Колективна діяльність, самоуправління та співтворчість у виробничій сфері. Підвищення кваліфікації та самоосвіта.
 7. Міжнародна співдружність, синтез досвіду, що стимулює еволюцію.
- Реалізація СиГРОС в освіті формується на основі чотирьох принципів та трьох якостей досягнень:

Чотири принципи формування особистості

1. Принцип відповідальності.
2. Принцип дисципліни.
3. Принцип цілеспрямованості.
4. Принцип сталого розвитку.

Три якості досягнень

1. Колективна співтворчість.
2. Ієрархічна взаємообумовленість як багаторівневі міжколективні, суспільні, міжнародні зв'язки.

3. Сформовані еволюційні цінності відповідно до історичних викликів часу та внаслідок спільного розвитку та співтворчості яскравих індивідуальностей на основі світової культури.

Таким чином, майбутня освітня програма людини повинна починатися з пренатального періоду (на рівні свідомості її батьків) за семирічними циклами накопичення триєдиного досвіду:

- 1) формопобудови в структурі життя;
- 2) інтеграції умов життя;
- 3) управління системою життя, що триває протягом всього життя як процес поетапного розширення свідомості: людина – особистість – колектив – суспільство – міжнародна співдружність. Таким чином, навчання людини повинно бути спрямоване на побудову у свідомості логічної причинно-наслідкової системи розвитку (рис. 1).

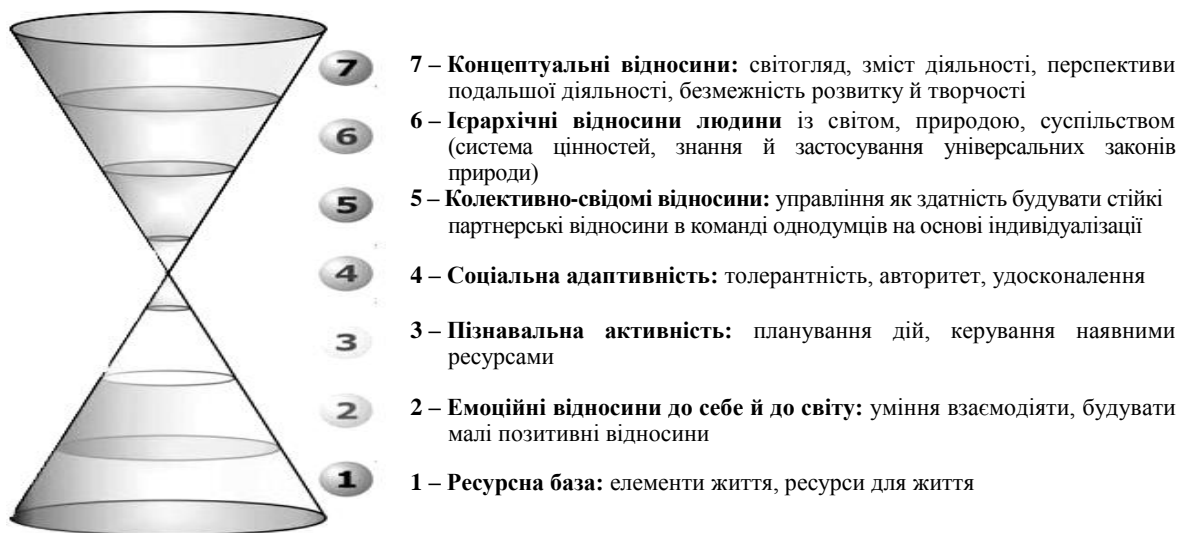

Рис. 1. Модель культурно-креативної особистості

Для реалізації Концепції використовуються причинно-системний і колективно-свідомий діяльнісний підходи в системній універсальній освіті, а також міждисциплінарний синтез наук для розширення й поглиблення бачення моделі світу.

Причинно-системний підхід передбачає багаторівневий системний аналіз всіх явищ і можливість універсального моделювання їхнього оптимального розвитку на основі законів природи (рис. 2).

Рис. 2. Взаємозв'язки між рівнями взаємодії

У причинно-системному підході (7-ми рівневий розвиток людини та правила системоутворення) варто враховувати такі **принципи**:

7. *Принцип цілісності освітнього процесу, принцип цілеспрямованості.* Світоглядна позиція, цілісне сприйняття життя та природи.

6. *Принцип ієрархічності побудови живого світу, принцип системності та послідовності.* Ціннісні орієнтири учня у навчанні.

5. *Принцип інтегративності.* Колективний досвід навчання (інтерактивність навчання, кооперація у навчанні як основа для здобуття знань разом – розвиток колективного фактору).

4. *Принцип безперервності та практичної спрямованості, принцип циклічності.* Життєвий досвід учня в знаннях, мотивація та вміння використати набутий досвід у житті.

3. *Принцип науковості і доступності знань.* Інтелектуальні здібності (рівень знань), науковість, вміння користуватися розумовими операціями.

2. *Принцип психо-фізіологічної відповідності, принцип емоційності, принцип наочності.* Індивідуальні психологічні особливості (вміння встановлювати і підтримувати контакти в освітньому процесі).

1. *Принцип індивідуального підходу.* Індивідуальні схильності, рівень розвитку учня (його особливості фізіології, в тому числі й вищої нервової діяльності). Моторика, мануальні здібності.

Діяльнісний підхід – передбачає циклічність накопичення досвіду людиною у процесі її аналітико-синтетичної діяльності.

Оскільки Концепцією передбачається якісна адаптація форм та методів до сучасних знань, заснованих на синтезі універсальних закономірностей розвитку життя, ми розглядаємо такі **етапи** впровадження Концепції в сучасну освітню систему (з орієнтацією на природовідповідність) (рис. 3):

1. *Етап формобудови.* Термінова (короткотривала) адаптація (максимально використати те, що є ефективним із вже існуючих форм та методів).

2. *Етап взаємодії.* Перехідна адаптація (застарілі форми та методи замінюються новими).

3. *Етап управління.* Довготривала (структурна перебудова освітньої системи).

4. *Етап синтезу.* Корекція та вихід на новий якісний рівень, встановлення постійного зворотного зв'язку.

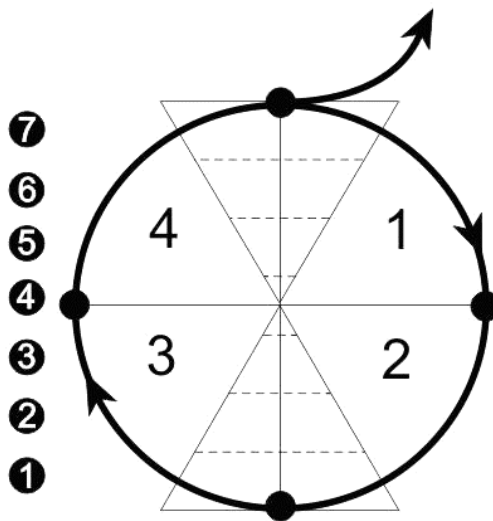

Рис. 3. Етапи циклічного розвитку системи

Зміст освіти будується на принципі повторення закономірностей структури системи: об'єм та зміст навчання будується відповідно до вікових циклів розвитку з різним навантаженням та рівнем накопичення досвіду.

Принцип циклічності обумовлений інволюційними та еволюційними процесами: чергування аналізу та синтезу як процесів пізнання і практики застосування з основною орієнтацією на синтез накопиченого в життєвих умовах досвіду та еволюційну мету, що обумовлює поетапне формування причинно-системного світогляду, системно-логічного мислення, чуттєво-логічного сприйняття світу.

Результатом впровадження універсальної освітньої системи повинно стати формування світоглядно-ціннісних орієнтирів людини.

Критеріями ефективності універсальної освітньої системи є:

1. Природовідповідність.
2. Віковідповідність.
3. Культуровідповідність.
4. Адаптивність і затребуваність.
5. Інтегративність.
6. Духовність і моральність.
7. Практика життя.

IV. Суб'єкти спільної діяльності та цільові групи із запровадження системи універсальної освіти

Суб'єктами спільної діяльності є:

- управління (відділи) освіти і науки, охорони здоров'я обласних (міських, районних, районних у місті) державних адміністрацій;
- органи місцевого самоврядування та самоорганізації населення, батьківська громада;
- науково-дослідні інститути НАПН України та МОН України, заклади освіти різних типів та рівнів акредитації, відповідні медичні установи, обласні інститути післядипломної педагогічної освіти; дитячі та молодіжні громадські організації, добровільні фонди, соціальні служби для молоді;
- засоби масової інформації.

У межах Концепції доцільно виділяти такі цільові групи: діти дошкільного віку; учні закладів загальної середньої освіти та вихованці позашкільних закладів освіти; учнівська та студентська молодь; вихователі закладів дошкільної освіти; учителі, класні керівники, вихователі груп продовженого дня та шкіл-інтернатів, шкільні психологи, соціальні педагоги; викладачі закладів вищої освіти усіх типів та рівнів акредитації, куратори, соціальні психологи; батьківська громадськість.

Мета і завдання Концепції

Формування цілісного образу майбутнього (7 рівнів образу майбутнього):

1. Образ світу майбутнього.
2. Образ суспільства майбутнього.
3. Образ колективу майбутнього.
4. Образ людини майбутнього.
5. Образ діяльності майбутнього.
6. Образ відносин майбутнього.
7. Образ простору життя майбутнього.

У результаті впровадження Концепції ми очікуємо: розкриття унікальності кожної людини як основи реалізації її призначення.

Концепцію спрямовано на розв'язання низки **завдань**, які розкривають реалізацію людини протягом усього життя відповідно до вікових періодів та універсальних циклів розвитку:

1. Розкриття творчого потенціалу індивідуальності людини на основі алгоритму дії універсальних законів природи.
2. Упорядкування та узгодження вертикальних та горизонтальних зв'язків в управлінні освітнім процесом та практикою його застосування.
3. Розкриття ефективності та практичної цінності співробітництва людини на основі колективної творчості у групових формах суспільної діяльності.

V. Компоненти Універсальної Природоорієнтованої освіти**Природовідповідний компонент***1) Закон полярності.*

Основний закон взаємодії, що розкриває джерело розвитку та механізм взаємодії освітньої системи. Закон полярності виходить з положення, що основу будь-якого розвитку складає протиріччя. В освіті проявляється через:

- Еволюційні цільові установки та вищі ціннісні орієнтири в освіті: реалізацію мети та сенсу життя, готовність до служіння вищій цілі, прагнення до співпраці. Цілі освіти ставляться, виходячи з еволюційних цілей розвитку суспільства, людства, планети.
- Системність (цілісність), взаємообумовленість ієрархічність та синергетичність взаємодій.
- Неперервність розвитку. Вчитель підтримує в учня безперервне прагнення до оновлення в ім'я розвитку світу, стимулює в учнів творчий конфлікт, що сприяє перетворенню мислення та поведінки на народження нового.
- Розвиток особистості у колективі та через колектив.
- Єдність теорії і практики, колективного та індивідуального.

2) *Закон наступності.*

Будь-яка освітня система у своєму розвитку спирається на взаємодію, під час якої відбувається об'єднання минулого досвіду з актуальними задачами теперішнього періоду, попередніх досягнень людини з ідеалами майбутнього. Фрактальність освіти передбачає, що структура кожного етапу побудована подібно один до одного. Учні вже на перших етапах отримують уявлення про цілісну картину світу. У подальшому це уявлення деталізується, поглиблюється, дозволяє розкрити творчий потенціал людини.

3) *Закон причинної взаємообумовленості* розкривається через закономірну залежність явищ від причин, які їх породжують, на всіх рівнях системних відносин. Проявляється також через актуальний досвід колективного співробітництва та співтворчості.

4) *Закон циклічності* проявлений в освітній системі через циклічність накопичення досвіду системою в динаміці єдиного та неперервного процесу розвитку. Проявляється в освітніх системах через принцип чергування інволюційних (відображення) та еволюційних (перетворення) фаз, а саме – застосування вивченого на практиці, зв'язок із життям; поетапне формування свідомості, циклічність накопичення досвіду людиною (колективом) за семирічними циклами, оскільки у кожному віці людина має свої задачі, свою специфіку, свою вершину досягнень.

5) *Закон альтернативності.* Необхідно створити освітньо доцільні умови для проявлення творчої активності кожного суб'єкта освітньої діяльності через побудову універсальної структури управління, універсальної моделі самоврядування, організацію громадсько-корисної діяльності на основі колективної стратегії. Кожен має право бути прикладом постійної творчості з перетворення навколишнього світу на основі співпраці з іншими.

6) *Закон ієрархічності* – багаторівнева взаємообумовленість систем життя (за принципом матрьошки) на основі колективної стратегії розкриття призначення й місії індивідуальності.

7) *Закон цілеорієнтування* – досягнення цілісності систем життя й вихід свідомості за межі досягнутого в надсистемі, метасистемі тощо.

Діяльнісний компонент (вікова періодизація)

Вікова періодизація здійснюється за семирічними інтервалами:

0-7 років – психофізичний і психофізіологічний розвиток людини, формується здатність людини організовувати оптимальну життєдіяльність свого організму.

7-14 років – формування індивідуального алгоритму міжособистісних відносин, формуються стиль, якість, властивості взаємодії з навколишнім світом.

14-21 – розвиток соціального інтелекту людини, актуалізуються питання професійного самовизначення, освіти, самоактуалізації, вибір провідної форми діяльності.

21-28 – синтез особистісного досвіду людини, переорієнтація колективно-несвідомої діяльності на колективно-свідому.

28-35 – формування системи взаємодії, без втрати свого індивідуального "Я" і з розкриттям своїх творчих здібностей; людина навчається об'єднуватися з іншими та узгоджувати свої дії з діями інших, відповідно як до індивідуальної потреби, так і до потреб колективу.

35-42 – розвиток системи взаємодії. Розквіт індивідуальності людини, яскраві досягнення та духовні відкриття.

42-49 – управління системою взаємодій. Усвідомлення своєї творчої місії, свого місця у творчому процесі колективного розвитку.

48-56 – синтез досвіду колективної взаємодії. Підведення підсумку свого професійного становлення, творчого шляху.

56-84 і далі – застосування власного досвіду у нових умовах. Участь у розвитку соціальних структур, передача досвіду молоді.

VI. Управління та функції освітньої діяльності з урахуванням універсальної моделі управління

У детермінації понять Концепція спирається на основні терміни та їх визначення, закладені у ст. 1 Закону України "Про освіту"; на деякі статті Закону України "Про загальну середню освіту" (ст. 1, 3, 15, 38, 39) і законодавство України про загальну середню освіту, яке базується на Конституції України (ст. 1); а також на Положення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року.

– Загальна середня освіта – цілеспрямований процес оволодіння систематизованими знаннями про природу, людину, суспільство, культуру та виробництво засобами пізнавальної і практичної діяльності, результатом якого є інтелектуальний, соціальний і фізичний розвиток особистості, що є основою для подальшої освіти і трудової діяльності (ст. 3).

– Загальна середня освіта є обов'язковою основою складовою безперервної освіти (ст. 3).

– Загальна середня освіта (ст. 3) спрямована на забезпечення всебічного розвитку особистості шляхом навчання та виховання, які ґрунтуються на загальнолюдських цінностях та принципах,

визначених Законом України "Про освіту": людиноцентризм; верховенство права; забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності; забезпечення рівного доступу до освіти без дискримінації; розвиток інклюзивного освітнього середовища; забезпечення універсального дизайну та розумного пристосування; науковий характер освіти; різноманітність освіти; цілісність і наступність системи освіти; прозорість і публічність прийняття та виконання управлінських рішень; інтеграція з ринком праці; нерозривний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, національними традиціями; свобода у виборі видів, форм і темпу здобуття освіти, освітньої програми, закладу освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності; гуманізм; демократизм; єдність навчання, виховання та розвитку; виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій; формування громадянської культури та культури демократії; формування культури здорового способу життя, екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля; державно-громадське управління; державно-громадське партнерство; державно-приватне партнерство; сприяння навчанню впродовж життя; інтеграція у міжнародний освітній та науковий простір; доступність для кожного громадянина всіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою (ст. 6).

– Освітня програма – це єдиний комплекс освітніх компонентів, спланиваних і організованих закладом загальної середньої освіти для досягнення учнями визначених відповідним Державним стандартом загальної середньої освіти результатів навчання. Основою для розроблення освітньої програми є відповідний Державний стандарт загальної середньої освіти. Освітня програма має передбачати освітні компоненти для вільного вибору здобувачів освіти (ст. 15).

– Заклад загальної середньої освіти: задовольняє потреби громадян відповідної території в здобутті повної загальної середньої освіти; забезпечує єдність навчання і виховання; формує освітню (освітні) програму (програми) закладу освіти; створює науково-методичну і матеріально-технічну бази для організації та здійснення освітнього процесу; охороняє життя і здоров'я учнів (вихованців), педагогічних та інших працівників закладу загальної середньої освіти; планує власну діяльність та формує стратегію розвитку закладу освіти (ст. 38).

– Колегіальним органом управління закладу загальної середньої освіти є педагогічна рада, повноваження якої визначаються законом України "Про загальну середню освіту" і статутом закладу освіти. Вищим колегіальним органом громадського самоврядування закладу загальної середньої освіти є загальні збори (конференція) колективу закладу освіти (ст. 39).

Управління освітньою діяльністю здійснюється за універсальною моделлю управління, пропонуючи різноступеневу включеність до загальної моделі освіти на державному рівні на основі СиГроС (за принципом матрьошки).

Універсальна модель управління – найбільш ефективна схема управління, що дозволяє впровадити в державне управління освітою всіх рівнів першооснови росту його ефективності (рис. 4).

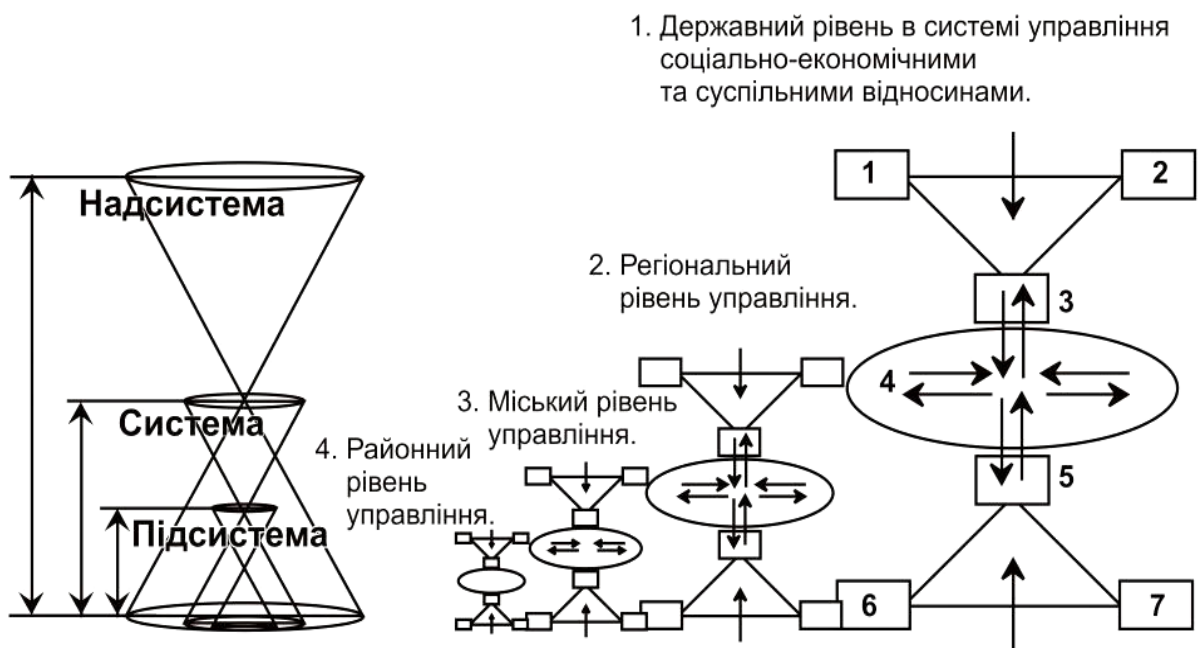

Рис. 4. Багаторівневі взаємозв'язки у системі управління соціально-економічними та громадськими відносинами

Універсальна модель управління в системі освіти пропонує універсалізацію, оптимізацію, комплексність, погодженість й уніфікацію багаторівневого процесу управління та взаємодії всіх ланок освіти. Універсальність моделі забезпечує погодженість багаторівневих цілей та інтересів суб'єктів управління, усуває дублювання зв'язків, забезпечує адаптацію до конкретних умов.

Зв'язок СНеО та СиГроС

Призначення освітнього самоврядування – навчити людину колективному співробітництву для ефективного еволюційного розвитку у трьох параметрах: у часі (етапах життєвого циклу), енергії (усіх видів ресурсів), простору прояву. Для цього організовується: 1) теоретичний процес – тренінги, конференції, семінари та інше; 2) практичний процес – створення професійних команд та експериментальних майданчиків, у тому числі застосування універсальних знань в житті кожного дня учня та педагога. Освітнє самоврядування організує практику учня, або додаткову освіту, діяльність, соціальну творчість тощо через систему виробничого та територіального самоврядування. Підприємства, організації через виробничє самоврядування запрошують представників закладів освіти для проведення лекторіїв, обміну досвідом, підвищення кваліфікації робітників.

Соціальне самоврядування

Формування атмосфери, що стимулює ініціативу й підвищення продуктивності праці співробітників закладу освіти через:

- створення атмосфери толерантності, прийняття, взаємоповаги, моральності, духовності;
- надійність на основі погодженості в колективній стратегії;
- взаємодопомогу й взаємовідповідальність, альтруїзм;
- постійне формування й підтримку гармонійних, доброзичливих відносин для організації творчої атмосфери (обміну ініціативами, ідеями, напрацюваннями, проектами) і залучення до творчої науково-дослідної (у т.ч. колективної) і викладацької діяльності;
- формування, прийняття й проходження духовно-етичного й морального кодексу відносин співробітників закладу освіти (принцип загального добра) й створення можливості для реалізації призначення кожного співробітника;
- реалізацію принципу освіченості (передачі знань), формування СНеО для співробітників.

Виробничє самоврядування

Формування авторитету, популярності й суспільної потреби колективу закладу освіти, його співробітників у науково-дослідному й освітньому процесі на основі створення нової концепції розвитку закладу через:

- створення умов для яскравого, різнобічного (на 7 рівнях за програмою здорового способу життя) творчого прояву співробітників закладу освіти й світовому науково-просвітницькому співтоваристві;
- створення й реалізація СНеО на основі СиГроС у колективній стратегії (відкритість, прозорість, погодженість, взаємовідповідальність, взаємообмін у командному співробітництві);
- створення образу науковця, дослідника й викладача нового століття (на своєму прикладі), як внесок у формування й підготовку молоді науково-педагогічної зміни.

Територіальне самоврядування передбачає:

- стан матеріально-технічної бази, постійний її облік й відновлення (модернізація, поліпшення);
- оснащеність освітнього й науково-дослідного процесу;
- якість аудиторного фонду й формування освітнього простору;
- створення, рекламу, популяризацію і реалізацію індивідуальної й колективної інтелектуальної й навчально-методичної продукції.
- формування бренду закладу освіти з урахуванням попиту й пропозиції.
- реалізація принципу цивілізованості (постійне перебування у СНеО).
- формування СНеО для співробітників закладу освіти.

Територіальне самоврядування залучає фахівців з освітньої системи до викладання у громадських університетах з метою перепідготовки населення, активізації творчості людей за місцем проживання, залучення їх до соціально значущої діяльності. Це сприяє профілактиці правопорушень, прибирає соціальну апатію, кризи, стреси, конфлікти.

У той же час, між територіальним та виробничим самоврядуванням встановлюються взаємозв'язки шляхом залучення людей до активного прояву у виробничій, індивідуальній діяльності через колективну стратегію, у тому числі творчих лабораторій.

Система організації єдиного освітнього простору України (орієнтується на всі ланки освіти) включає в себе 12 напрямів діяльності закладу освіти (ЗО)

1. Чітке бачення перспектив: що і коли ЗО має досягнути. Для цього: формування концепції діяльності ЗО відповідно до сучасних умов праці та з урахуванням профілю ЗО й попиту на пропоновані спеціальності. Переосмислення / адаптація напрямів діяльності – прояв декларованої у законодавстві України автономії.

2. Підбір кадрів: за реальними професійними якостями і здобутками; проведення співбесід та інтерв'ю на безпосередньому місці роботи. Дієва роль "кадрової комісії". Електронні, доступні в Інтернеті рейтингові "портфоліо" усіх співробітників.

3. "Комунікатори" (методичний відділ), які: 1) поширюють результати інноваційної діяльності підрозділів ЗО між ними усіма; 2) створюють умови для їх впровадження: організовують семінари, тренінги, наради, конференції. "Комунікатори назовні" – рекламна діяльність.

4. Підготовка й покращення кваліфікації суб'єктів виробничої діяльності для закладів вищої освіти – аспірантура, докторантура, забезпечення стажування, запрошення фахівців (лекторів / тренерів) з інших ЗО України та світу. Вибір, придбання й оновлення засобів виробництва, необхідних для забезпечення викладання на сучасному рівні. Підготовка і утримання відповідних приміщень. Вказані напрями демонструють учасникам виробничого (освітнього) процесу наявність перспектив такої діяльності.

5. Формування груп викладачів закладів вищої освіти, які забезпечують роботу певних спеціальностей (по кафедрах і факультетах, методичних об'єднаннях, тощо); формування груп фахівців, які здійснюють дослідницьку / інноваційну діяльність. Підбір засобів виробництва (обладнання й аудиторний фонд).

6. Моніторинг (з опорою на п. 2) по кафедрах і факультетах, методоб'єднаннях: з'ясування відповідності кваліфікації, активності, інноваційності кадрів і завдань спеціальності. Перевірка відповідності (наявності) обладнання й аудиторій. Моніторинг запитів і побажань учнів, студентів, батьків – як клієнтів (споживачів освітніх послуг).

7. Тактичне міжіндивідуальне та міжгрупове узгодження (наповнення програм, змістових модулів, використання засобів демонстрації та ін.), орієнтоване на вироблення узгодженого алгоритму освітнього процесу. Визначення етапів виробництва включно із розподілом ресурсів, оздоровленням та ін. Співвідношення внеску працівника і його винагород і заохочення (заохочення одноразове, середньотривале, довготривале).

8. Власне освітній процес: аудиторна і позааудиторна робота, дослідження, інновації.

9. Корекція освітніх програм, програм навчальних дисциплін, методів і форм викладання, матеріальних ресурсів з огляду на результати моніторингу працевлаштування випускників за спеціальністю, відгуків роботодавців. Тактична корекція змісту і методів викладання з огляду на результати виробничих практик.

10. Контроль (проміжний та підсумковий), державна атестація, видача атестатів/дипломів/сертифікатів.

11. Первинна професійна орієнтація учнів і вторинна – студентів – консультативна допомога у виборі перспективного місця навчання / роботи. Угоди і співпраця з потенційними роботодавцями. Співпраця з громадою міста – для створення позитивного іміджу та репутації закладу освіти.

12. Аналіз результатів – за кількісними та якісними критеріями (морально-етичними, культурологічними, економічними / фінансовими тощо), які вплинуть на перший пункт наступного циклу. Моніторинг ринку праці. Взаємодія з іншими суб'єктами сфери освіти, у тому числі МОН, університетами інших країн.

Управління здійснюється на основі нормативно-правової бази та за умов науково-методичного забезпечення на рівні:

1) органів державного управління, установ, відомств, де створюються відповідні відділи виховної роботи, на які покладається управління процесом виховання та контроль за діяльністю підвідомчих структур у частині виконання чинного законодавства України, відповідних Указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України;

2) органів освіти та охорони здоров'я у співпраці з органами місцевого самоврядування та органів самоорганізації населення на всіх рівнях управління; закладів освіти різних типів та рівнів акредитації.

VII. Система підготовки кадрів до здійснення Концепції Універсальної освіти України на основі Доктрини УПрО

Створена система експериментальних майданчиків, майстерень і лабораторій, побудованих на основі СНЕО, СиГроС у ГС "Міжнародна наукова школа універсології", які інтегрують передовий світовий досвід і культуру у колективній стратегії розкриття призначення індивідуальностей, забезпечуючи ріст відповідальності, дисципліни, спрямованості, ініціативності, співтворчості й включеності у суспільні процеси (рис. 5).

**Рис. 5. Модель самоврядування ГС
"Міжнародна наукова школа універсології"**

VIII. Механізм втілення, умови та очікувані результати реалізації Концепції здійснюється шляхом:

- розробки державних стандартів і нормативних актів;
- нормативно-правового забезпечення реалізації Концепції, що регулюється відповідними нормативними актами: Законами, Указами Президента, постановами законодавчих органів, наказами Міністерства освіти і науки, рішеннями органів місцевого самоврядування;
- розробки й впровадження освітніх програм відповідно до напрямів Концепції;
- проведення моніторингу в СНЕО, СиГроС;
- організації та науково-методичного забезпечення діяльності;
- активного використання засобів масової інформації;
- створення суспільних дослідницьких лабораторій на базі закладів освіти за прикладом СиГроС і СНЕО в ГС "Міжнародна наукова школа універсології";
- здійснення універсального моделювання.

Використані джерела

1. Закон України "Про вищу освіту" // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – № 37-38. – С. 2004. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Закон України "Про освіту" // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2017. – № 38-39. – С. 380. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>
3. Закон України "Про загальну середню освіту" // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999 (зі змінами 2000–2017 рр.). – № 28. – ст. 230. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-14/page?text=%B3%ED%E2%E0%F0%B3%E0%F2%E8%E2%ED>
4. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. Ухвалено рішенням колегії МОН 27.10.2016. / [Упор. Л. Гриневич та ін.; за заг. ред. М. Грищенка] – 40 с. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczya.pdf>
5. Поляков В. А. Гносеологический релятивизм как метод научного познания / В. А. Поляков. – М. : Новый центр, 1998. – 64 с.
6. Поляков В. А. Гносеология релятивизма и теория относительности сознания / В. А. Поляков. – М. : НИИ ЦПиФИ, 1999. – 108 с.
7. Поляков В. А. Манифест Эволюции Человечества / В. А. Поляков. – МН:"ВЭВЭР", 2015. – 80 с.
8. Поляков В. А. Теория Относительности Сознания / В. А. Поляков. – Минск: Вэвэр, 1996. – С. 160.
9. Поляков В. А. Теория управления мультифакторными нелинейными процессами по методу психосистемного анализа / В. А. Поляков. – М. : Новый центр, 1999. – 104 с.
10. Поляков В. А. Теория управления социально-экономическими процессами / В. А. Поляков. – Минск : Вэвэр, 1998. – 48 с.
11. Поляков В. А. Универсология (три переиздания) / В. А. Поляков. – Мн. : Вэвэр, 2000 – 2003. – 200 с.
12. Стратегія сталого розвитку "Україна–2020" : Схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015.

Подано до редакції 10.02.2018 р.